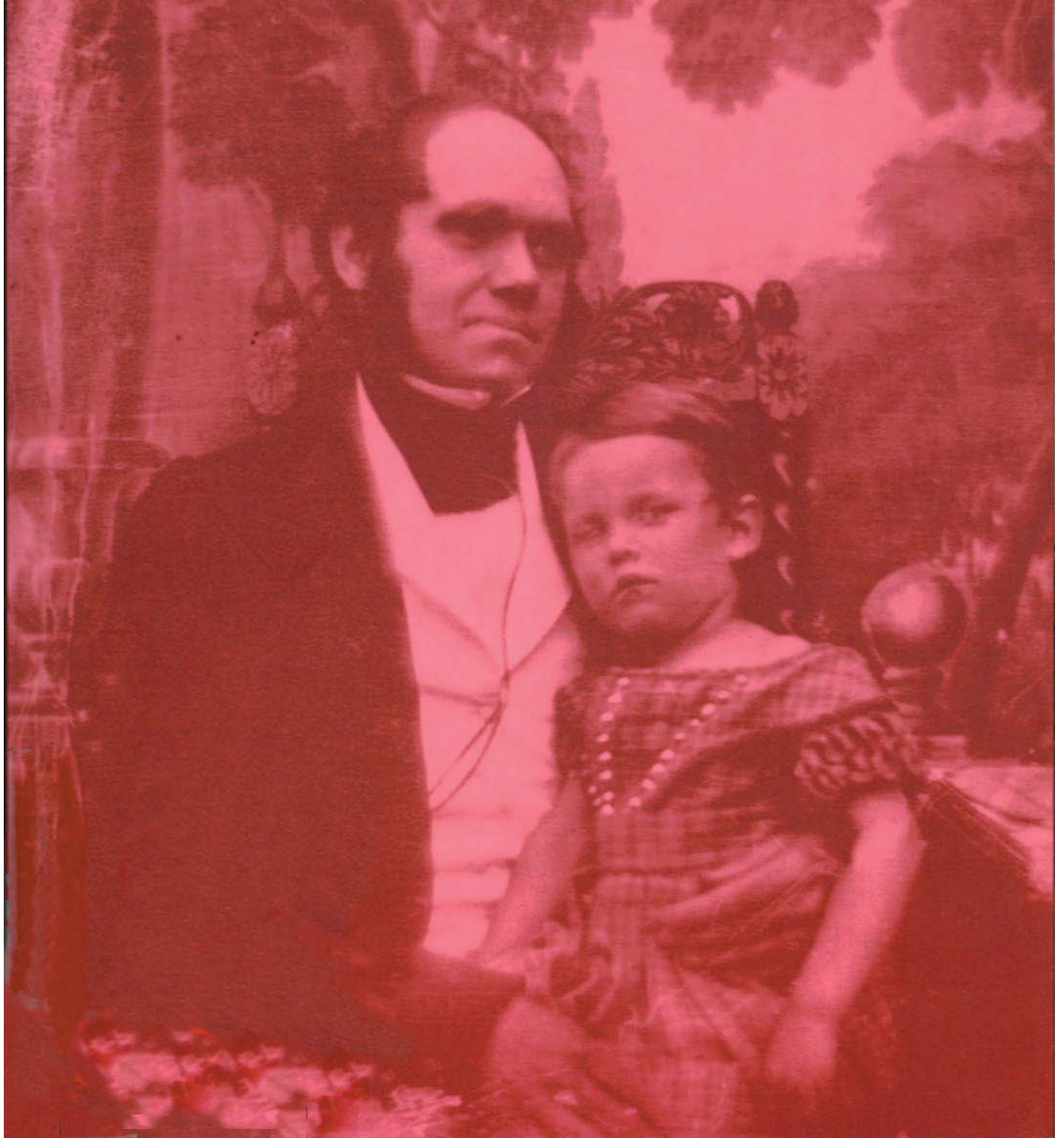

Griet Vandermassen
DARWIN
voor dames

OVER FEMINISME EN
EVOLUTIETHEORIE

Griet Vandermassen, *Darwin voor dames: over feminisme en evolutietheorie*, Amsterdam, 2005, 240 p.

Veel feministen beschouwen het darwinistisch denken als een uiting van genetisch determinisme en seksisme. Op hun beurt vinden veel evolutionaire wetenschappers dat feministen te ideologisch zijn en antiwetenschappelijk te werk gaan. De auteur stelt echter dat feminisme en biologische wetenschappen elkaar niet alleen nodig hebben, maar krachtige bondgenoten kunnen worden. Zij gaat in op vrouwonvriendelijkheden in de wetenschap en betoogt dat feministische wetenschap niet bestaat.

Op 12 februari 2009 was het 200 jaar geleden dat Charles Darwin (1809-1882) werd geboren en op 24 november is het 150 jaar geleden dat *The Origin of Species* werd gepubliceerd. In het kader van dit Darwinjaar stelde Vrouwendocumentatiecentrum De Feeks een literatuurlijst samen over de relatie tussen het evolutionaire denken en het feminisme. In dit overzicht staat vooral de vraag centraal of het verschil tussen man en vrouw door de natuur of de cultuur wordt bepaald.

Annette Evertzen, *Vrouwelijkheid en mannelijkheid: over sekseverschillen en gendergevolgen*, Apeldoorn / Antwerpen, 2007, 139 p.

Evertzen brengt orde in de chaos van wat er al geschreven is over sekseverschillen. Ze begint vanuit de natuurwetenschappen, het biologische verschil, de verschillende hersenfuncties, en brengt vanuit de sociaalwetenschappelijke hoek de gevolgen in kaart, waarbij ze vergelijkingen met primaten niet schuwt.

Louann Brizendine, *De vrouwelijke hersenen: waarom vrouwen anders zijn dan mannen*, Amsterdam, 2007, 304 p.

In dit boek toont neuroloog Brizendine aan dat het verschil tussen mannen en vrouwen begint met hun hersenen. Ze beschrijft onder meer hoe de unieke structuur van vrouwelijke hersenen niet alleen bepaalt hoe vrouwen denken en waar ze waarde aan hechten, maar ook hoe ze communiceren en zelfs van wie ze zullen houden.

Jolande Withuis, *De vrouw als mens*, Amsterdam, 2007, 224 p.

Withuis presenteert een radicaal voorstel om het feminisme nieuw leven in te blazen. Het boek biedt een rondgang langs vrouwelijke schrijvers en schilders, filmsterren en koningskinderen, en vrouwen die het pistool hanteerden. Withuis toont de historische en culturele veelvormigheid van 'de vrouw' en concludeert: het sekseverschil bestaat niet.

Christien Brinkgreve, Egbert te Velde, *Wie wil er nog moeder worden?*, Amsterdam / Antwerpen, 2006, 270 p.

De auteurs stellen zich op tegen het jarenlange beleid dat emancipatie van vrouwen louter benadert als een economisch streven: hoe vrouwen deel te laten nemen aan de arbeidsmarkt. Er wordt geen recht gedaan aan de verschillen tussen mannen en vrouwen. Vrouwen modelleren hun leven naar dat van mannen en bezwijken onder de eisen van carrière en moederschap. Gezamenlijk analyseren de auteurs hoe het zover gekomen is, om beter zicht te krijgen op de toekomst. Want zijn bio-technologische ingrepen het

antwoord op de vergrijzing? Is kinderen krijgen een zaak van man en vrouw - of gaat het ons allen aan?

Helen Fisher, *Waarom wij verlieven: de aard en chemie van verliefdheid*, Amsterdam / Antwerpen, 2005, 304 p.

Vanuit een wetenschappelijk en multidisciplinair perspectief onderzoekt Fisher de ervaring van het 'verliefd zijn'. Volgens haar is verliefdheid diep verankerd in de architectuur en de chemische structuur van de menselijke hersenen. In haar onderzoek heeft de onderzoeker scans gemaakt van de hersenen van meer dan veertig dolverliefde mannen en vrouwen

Rosalind Barnett, Caryl Rivers, *Bij gelijke geschiktheid: waarom mannen en vrouwen hetzelfde zijn*, Amsterdam / Antwerpen, 2004, 320 p.

Psychologe Barnett en mediacriticus Rivers laten zien hoe de aandacht voor de verschillen tussen mannen en vrouwen onze relaties, werk en opvoeding op een negatieve manier beïnvloeden. Aan de hand van voorbeelden en onderzoeken tonen ze aan dat zogenaamde aangeboren kwaliteiten – empathie en intuïtie bij vrouwen; agressie en logica bij mannen - aangeleerd of afgeleerd kunnen worden. Het is niet het geslacht maar de macht die daaraan wordt toegekend, die het verschil bepaalt.

Simon Baron-Cohen, *M/V het verschil: waarom mannen en vrouwen verschillend denken, voelen en doen*, Utrecht / Antwerpen, 2003, 272 p.

Het mannelijk en het vrouwelijk brein verschillen van elkaar, maar dat wil niet zeggen dat het ene beter is dan het andere. De auteur geeft een wetenschappelijke verklaring voor het feit dat mannen en vrouwen soms zulke totaal verschillende wezens lijken. Zijn theorie dat vrouwen meer empathie bedrijven en mannen meer in systemen denken, is gebaseerd op de laatste inzichten en recent onderzoek op het gebied van gedragswetenschap.

Cynthia Darlington, *The female brain*, London / New York, 2002, 211 p.

Darlington analyseert het bewijs voor de structurele en functionele verschillen tussen de mannelijke en vrouwelijke hersenen. Zijn er verschillen? Hoe goed is het bewijs? Waar komen de verschillen vandaan? Liggen ze in de neuroanatomie? Darlington onderzoekt in detail de gegevens uit recent en historisch onderzoek en biedt een groot aantal casestudies.

Colette Dowling, *De mythe van breekbaarheid: vrouwen op weg naar fysieke gelijkheid*, Amsterdam, 2002, 303 p.

Met het oog op geestelijk welzijn, lichamelijke veiligheid, voldoening in relaties en professioneel welzijn is een vertrouwen in de bekwaamheid van het eigen lichaam essentieel. En toch zijn vrouwen eeuwenlang aan een zwak en incapabel zelfbeeld gekluisterd. Het concept van vrouwelijke zwakte, dat geworteld is in de negentiende-eeuwse geneeskunde, had verstrekende persoonlijke en maatschappelijke gevolgen voor vrouwen. Dowling maakt korte metten met de mythe van de vrouwelijke breekbaarheid. De vrouw die haar lichaam bevrijdt, bevrijdt zichzelf.

Wendy Stainton Rogers, Rex Stainton Rogers, *The psychology of gender and sexuality*, Buckingham / Philadelphia, 2001, 305 p.

Dit boek biedt een uitgebreide introductie in de psychologische studie naar gender en seksualiteit. In hoeverre zijn gender en seksualiteit 'geprogrammeerd in de genen' en in hoeverre worden ze verworven door leren en cultuur? Wat is er mis met de traditionele

manieren waarop in de psychologie gender en seksualiteit aan de orde zijn gesteld? Wat hebben meer recente benaderingen als het liberalisme, feminisme en postmodernisme ons te bieden?

Sarah Blaffer Hrdy, *Moederschap: een natuurlijke geschiedenis*, Utrecht, 2000, 672 p.

In 'Moederschap' onderzoekt de auteur de biologische en historische achtergronden die een rol spelen bij het ontstaan van het 'moederinstinct'. Men is geneigd 'moederinstinct' te zien als een eigenschap die elke vrouw die een kind baart van nature heeft. Het idee dat moeders onder alle omstandigheden en onvoorwaardelijk de zorg voor de eigen kinderen op zich nemen is echter niet houdbaar gebleken. De auteur komt met nieuwe inzichten over moederlijke ambivalentie, het verband tussen moederschap en ambitie, en de relatie tussen moederliefde en seksuele liefde.

Helen Fisher, *De eerste sekse*, Amsterdam / Antwerpen, 2000, 400 p.

In de evolutie hebben mannen en vrouwen andere hersenstructuren en daarmee andere vermogens ontwikkeld. Zo denken mannen lineair en zoeken vrouwen verbanden. In dit boek laat antropologe Helen Fisher zien welke voordelen wij uit deze verschillen kunnen halen. Ze gaat vooral in op wat mannen en vrouwen van elkaar kunnen leren. Fisher beschrijft de evolutie van het seksuele, romantische en gezinsleven van vrouwen aan de hand van de verschillende manieren waarop mannen en vrouwen liefhebben en zich binden. Ze gaat in op de nieuwe ontwikkelingen in vormen van samenleven en legt uit waarom juist nu mannen en vrouwen voor het eerst in de geschiedenis de mogelijkheid hebben tot bevredigende relaties.

Anne Fausto-Sterling, *Sexing the body: gender politics and the construction of sexuality*, New York, 2000, 256 p.

Waarom hebben sommige mensen een voorkeur voor heteroseksuele liefde, terwijl anderen op dezelfde sekse vallen? Hebben vrouwen en mannen verschillende hersenen? Is seksuele identiteit biologisch bepaald of een product van sociale conventie? Fausto-Sterling zoekt de antwoorden op deze vragen niet alleen in de wetenschap, maar ook in politieke ideeën. Ze richt zich op het individu, om zo een theorie te ontwikkelen die ruimte laat voor menselijke variatie in seksualiteit.

Cheryl Benard, Edit Schlaffer, *Moeders maken mannen: hoe zonen volwassen worden*, Baarn, 1996, 211 p.

Is mannelijkheid biologisch bepaald zodat er niets meer aan te doen is? En zijn het niet bijna uitsluitend vrouwen die hun zonen opvoeden en hierin blijkbaar falen, omdat ze later met het resultaat zo ontevreden zijn? Benard en Schlaffer hebben deze en andere vragen nauwkeurig onderzocht en komen tot de conclusie dat bij alle vooruitgang in de opvoeding van meisjes, noemenswaardige veranderingen in de opvoeding van jongens zijn uitgebleven. In hun boek proberen de auteurs de oorzaken hiervan te achterhalen.

Adrienne L. Zihlman, *Misreading Darwin on reproduction: reductionism in evolutionary theory*, In: *Conceiving the new world order* / Faye D. Ginsburg *Conceiving the new world order* / Faye D. Ginsburg, Berkeley, L.A., London, 1995, 18 p.

Tijdens de wetenschappelijke bestudering van de menselijke evolutie werd de rol van de vrouw binnen de voortplanting geminimaliseerd. In de loop van de twintigste eeuw werd Darwins concept van het voortplantingssucces als deel van het hele organisme en zijn levenscyclus teruggebracht tot de hedendaagse focus op de overdracht van genen. Dit 'mannelijke model' overbelicht het moment van conceptie.

Donna J. Haraway, *Simians, Cyborgs, and Women: the reinvention of nature*, London, 1995, 287 p.

Centraal in recent onderzoek naar de geschiedenis van wetenschap staat het idee dat natuur wordt geconstrueerd, niet ontdekt - dat waarheid wordt gemaakt, niet gevonden. Dit boek bevat tien essays geschreven tussen 1987 en 1989 over de gendergeladenheid van zogenaamd waardenneutraal medisch onderzoek en het blootleggen van de historische constructie van bestaande sociale verhoudingen met betrekking tot ras, sekse en klasse door middel van studies bij primaten.

Elizabeth Grosz, *Volatile bodies: toward a corporeal feminism*, Bloomington, Indianapolis, 1994, 251 p.

Door de auteur wordt beargumenteerd dat het geseksueerde lichaam sociaal geconstrueerd is. Biologie is impliciet sociaal en heeft geen zuivere of natuurlijke oorsprong buiten de cultuur. Het lichaam, wat het ruwe materiaal is van sociale en culturele organisatie, is onderwerp van een eindeloos herschrijven en inschrijven in tekensystemen. De auteur verduidelijkt dat de theorieën van bijvoorbeeld Freud en Lacan een mannelijk lichaam als onderwerp hebben. Ze richt zich op vrouwenlichamen om het fundament te leggen voor nieuwe theorieën van lichamelijkheid.

Judith Butler, *Bodies that matter: on the discursive limits of "sex"*, New York [etc.], 1993, 288 p.

In dit boek wil Butler weerleggen dat volgens haar de sekse van het lichaam er niet toe zou doen en dat gender vrij te kiezen zou zijn. Iedere uitspraak over het lichaam, geeft het lichaam mede vorm, aldus Butler. De wijze waarop wij onze lichamelijkheid begrijpen is talig of cultureel. Butler laat zien hoe binnen de heersende orde bepaalde lichamen wel meetellen (de 'normale' mannelijke of vrouwelijke en heteroseksuele) zogenaamde 'bodies that matter', en andere niet en hoe sekse dus als norm fungeert.

Elizabeth Badinter, *XY: over de mannelijke identiteit*, Amsterdam, 1993, 277 p.

Uitgangspunt van Badinter in dit werk is de gedachte dat men man moet worden, terwijl men vrouw kan zijn. De term 'mannelijkheid' blijkt onder invloed van historische en culturele factoren nogal eens van inhoud te veranderen. Wat als mannelijkheid wordt aangeleerd en geconstrueerd, kan dus ook veranderen. Badinter bespreekt vele ideologische benaderingen om mannelijkheid (en vrouwelijkheid) te verklaren, zoals het biologisch determinisme en het constructivisme, en constateert dat deze theorieën afzonderlijk geen eenduidig beeld van "de man" schetsen.

Simone de Beauvoir, *De tweede sekse: feiten, mythen en geleefde werkelijkheid*, Utrecht, 1976, 831 p.

De situatie van de vrouw wordt op een heel bijzondere manier bepaald door het feit dat zij - een vrij en autonoom wezen als ieder menselijk wezen - leeft en kiest in een wereld waarin de mannen haar dwingen zichzelf te aanvaarden als de Ander. Hoe kan een menselijk wezen in de situatie van de vrouw zichzelf verwezenlijken? Welke wegen staan er voor haar open? Hoe kan men in een afhankelijke positie zijn onafhankelijk herwinnen? Welke omstandigheden beperken de vrijheid van de vrouw en is zij in staat die op te heffen? Dat zijn de fundamentele vragen waarop Simone de Beauvoir enig licht tracht te werpen.

De publicaties in dit literatuuroverzicht zijn voor uitleen beschikbaar bij
Vrouwendocumentatiecentrum De Feeks in Nijmegen.
Uw abonnement van Bibliotheek Gelderland Zuid is tevens geldig bij De Feeks.

U kunt dit literatuuroverzicht als pdf downloaden van www.defeeks.nl

vrouwen DOCUMENTATIECENTRUM

de feeks

voor informatie over
emancipatie, gender & diversiteit

St. Antoniusplaats 1
6511 TR NIJMEGEN

t. 024 323 02 76
e. feeksdoc@vrouwen.net
i. www.defeeks.nl